

Vrhovec se je pri tem pripetila še druga pomota. Napis, kot ga on navaja, je zapisal Breckerfeld in pri tem napravil napako, da je v besedi »fili« pisal FILII mesto FILII radi česar bi dal kronogram letnico 1696. Vrhovec Breckerfeldovega zapiska ni primerjal z originalom, ki se pravilno pisan glasi:

CONCEPTÆ SINE LABE FILLÆ PATRIS ÆTERNI
MATRI FILII VNIGENITI & HABITACVLO
SPIRITVS SANCTI EXSTRVCTA

Kronogram pa pove letnico 1746. in je tako spomenik petdeset let starejši kot je sodil I. Vrhovec.

OPOMBE K SLIKAM v članku »Novo mesto v XVIII. stol.« v 2. številki »Kronike«:

Slika *Novo mesto: Glavni trg* (1895.) je posneta po fotografiji *Hinka Dolenca*.

Detajla Školove slike Novega mesta (str. 100) po posnetkih *prof. Janeza Logarja*.

Slike na str. 101 in 106 po posnetkih, ki jih je dal na razpolago *dr. Drago Mušič* iz Sevnice.

Slika na str. 102 po posnetku jurista *Rudolfa Jereba*.

Slike na str. 103 in 104 posnete iz albuma fotografa *A. Suppana* (v šestdesetih ali sedemdesetih letih XIX. stol.).

Novo mesto: Breg

Priloga Škola: *Novo mesto*, po akvarelu, ki je v lasti *prof. Janka Krajca*.

Načrt Novega mesta risal *prof. Janez Mežan*.

Primerjaj še slike, objavljene: v »Kroniki« II. (1935.) str. 143—145, 296 in 298; v »Kroniki« III. (1936.) str. 23—26, 102, 103 in 105—108; pri sliki na strani 102 popravi *Hiša v Arkovi ulici* v *Hiša v Kastelčevi ulici*.

GRADBENA IN STANOVANJSKA STATISTIKA MESTA LJUBLJANE

DR. ADOLF VOGELNIK

Vpogled v značaj obstoječih in v vsakem letu na novo zraslih zgradb, ki ga skuša posredovati gradbena statistika, je pomemben z raznih vidikov. Zgradbe služijo predvsem kot stanovanjski prostor prebivalstvu, potrebne pa so mu tudi pri izživljanju njegovih kulturnih stremeljenj (javne upravne in kulturne zgradbe) ter kot orodje gospodarskega pridobivanja (tovarne, poslovni lokali). Z drugega vidika nas zanimajo zgradbe kot vrednostni objekti, ki predstavljajo del narodnega premoženja. Gradbena statistika ima zato nalogo, da karakterizira zgradbe po namenu, ki mu služijo, po njihovi vrednosti in donosnosti, po značaju lastnika zgradbe s posebnim ozirom na gradbeno delavnost javnih juridičnih oseb, zlasti mesta in države, končno po najraznovrstnejših higienskih in tehničnih vidikih, kot so način gradnje, število nadstropij, število stanovanj, starost zgradbe in slično.

Stanovanjska statistika razčlenjuje podrobneje stanovanjske zgradbe. Z ugotovitvijo velikosti, lege in kakovosti stanovanj, z računanjem stanovanjske gostote in donosnosti stanovanj (statistika najemnin) ter vzporejanjem raznih higienskih in socialno-ekonomskih karakteristik podaja sliko o tem, kako prebivalstvo stanuje.

Dobro urejena gradbena in stanovanjska statistika nudi takó ne le obilo dragocenega gradiva za razna znanstvena proučavanja, ampak daje tudi trdne smer-

nice za smotreno vodstvo socialne politike države in posebej mesta.

Pred svetovno vojno je Ljubljana redno prispevala pglavlitne podatke o zgradbah in stanovanjih v »Österreichisches Städtebuch«, obširni letopis za avstrijsko komunalno statistiko, ki je pričel izhajati l. 1887. na pobudo takratnega predsednika statistične centralne komisije von Inama Sternegga.

Po vojni je sistematična obdelava in publiciranje gradbenih in stanovanjskih prilik mesta Ljubljane za daljšo dobo zastalo. Šele od leta 1934. dalje sestavlja gradbeni urad mestnega poglavarstva posebne statistične izkaze o vsaki novi gradnji, za katero je bilo izdano uporabno dovoljenje. Izkazi, ki na njih obdelavi slone spodnji statistični pregledi, so seveda v marsikaterem pogledu pomanjkljivi, radi neobstoja trdnih pojmovnih osnov gradbene in stanovanjske statistike do neke mere tudi nezanesljivi. Radi tega je bila z novim letom tozadevna statistična služba reorganizirana tako, da dobiva statistični urad mestnega poglavarstva vsak spis o novi gradnji od gradbenega urada neposredno na vpogled, in sicer prvič takoj po izdanem gradbenem dovoljenju, nato ponovno po izdanem uporabnem dovoljenju ter pri vseh eventualnih naknadnih prizidavah oz. adaptacijah. Statistični urad si sproti izpisuje po kartotečnem sistemu vse podatke, ki so ali utegnejo v bodoče postati pomembni za studij gradbenih in stanovanjskih raz-

mer mesta Ljubljane. Poleg zelo visoke zanesljivosti in enotnosti v pogledu statističnega gradiva, ki je s tem pridobljena, bo omogočeno odslej tudi redno mesečno publiciranje podatkov o številu tekem meseca izdanih gradbenih dovoljenj, ki dajejo v zvezi s podatki o zazidani površini in prostornini zanesljivo sliko gradbene delavnosti mesta Ljubljane. Ako bo mogoče organizirati zbiranje sličnih podatkov še za nekatera druga večja slovenska mesta (Maribor, Celje, Novo mesto, Ptuj, Jesenice), bomo dobili s tem zelo uporabno in dragoceno gradivo za sestavo indeksa o konjunktornem gibanju gradbene delavnosti za vso

Slovenijo. Prav tako se bo mogla tudi stanovanjska statistika v bodoče voditi po vseh onih kriterijih, ki so jih že in jih še bodo prinesle zahteve časa.

Gornje pripombe o organizaciji gradbene in stanovanjske statistike mesta Ljubljane, teh dveh važnih panog komunalne statistike, imajo namen, da bi vzpodbudile zlasti večje slovenske mestne občine k delu za enotno izgraditev slovenske komunalne statistike. Služile pa bodo tudi vsem onim, ki bodo publicirane podatke kakorkoli uporabljali; saj vrednost ima številka le tedaj in v toliko, če vem, kaj predstavlja in kako je bila pridobljena.

1. Število novih gradenj.

Leto	Skupno		Od tega				
			Nove zgradbe			Pri- in prezidave	
	Šte- vilo	Prorač. vrednost din	Šte- vilo	Zazidana prostorn. m ³	Prorač. vrednost din	Šte- vilo	Prorač. vrednost din
1934.	249	20,183.300	192	90.375	17,112.300	57	3,071.000
1935.	256	15,588.450	166	82.068	13,624.950	90	1,963.500
1936.	427	45,966.900	327	290.027	42,900.900	100	3,066.000
1937.	470	36,048.000	355	195.936	27,858.000	115	8,165.000

2. Nove zgradbe.

Leto	Skupno število	Od tega					
		Stanovanjske zgradbe			Obrtne, javne in druge zgradbe		
		Šte- vilo	Zazidana prostornina m ³	Prorač. vrednost din	Šte- vilo	Zazidana prostorn. m ³	Prorač. vrednost din
1934.	192	73	86.656	16,185.200	119	3.720	927.100
1935.	166	50	75.099	12,828.350	116	6.969	796.600
1936.	327	128	186.306	27,300.000	199	103.721	15,600.900
1937.	355	131	193.294	27,319.500	224	2.642	538.500

3. Stanovanjske zgradbe po številu in višini.

Leto	Skupno		Od tega											Provizorne	
			(visoko) pritlične		nadstropne										
	%		I.		I.		III.		IV.		V.				
	%		%		%		%		%		%				
1934.	49	100	11	22,5	29	59,2	6	12,2	3	6,1	—	—	—	—	24
1935.	48	100	13	27,1	26	54,2	4	8,3	3	6,2	1	2,1	1	2,1	2
1936.	123	100	28	22,8	78	63,4	6	4,9	8	6,5	2	1,6	1	0,8	5
1937.	128	100	34	26,5	75	58,6	7	5,5	8	6,3	4	3,1	—	—	3

4. Stanovanjske zgradbe po višini in zazidani prostornini.

Leto	Skupno		Od tega						
			(visoko) pritlične		nadstropne				
	m ³		m ³		I.	II.	III.	IV.	V.
	m ³		m ³		m ³	m ³	m ³	m ³	m ³
1934.	83.888	4.530	39.032	15.693	24.633	—	—	—	—
%	100	5,4	46,5	18,7	29,4	—	—	—	—
1935.	74.663	6.353	27.990	11.661	13.962	6.813	7.920	—	—
%	100	8,6	37,5	15,3	18,7	9,2	10,7	—	—
1936.	185.623	14.144	77.396	23.049	44.794	11.920	14.320	—	—
%	100	7,7	41,7	12,4	24,1	6,4	7,7	—	—
1937.	192.961	14.118	81.912	25.735	42.041	29.155	—	—	—
%	100	7,3	13,3	13,3	21,8	15,1	—	—	—

5. Obrtne, javne in druge zgradbe.

Leto	Skupno	Od tega							
		Obrtne zgradbe			Javne upravne in kulturne zgradbe			Ostale	
		Število	Zazidana prostornina m ³	Prorač. vrednost din	Število	Zazidana prostornina m ³	Prorač. vrednost din	Število	Prorač. vrednost din
1934.	119	8	3.719	278.000	—	—	—	111	649.000
1935.	116	7	2.386	132.000	1	4.583	400.000	104	264.600
1936.	199	10	3.996	277.000	27	99.725	15.103.000	166	220.900
1937.	224	2	2.642	238.000	1	—	—	221	300.500

6. Nova stanovanja po številu in legi.

Leto	Skupno		Od tega															
			v podzemlju		v pritličju		v nadstropju										v podstrešju	
			%	%	%	%	I.		II.		III.		IV.		V.		%	%
1934.	196	100	20	10,2	69	35,2	59	30,1	23	11,7	11	5,7	—	—	—	—	14	7,1
1935.	231	100	16	6,9	80	34,6	57	24,7	27	11,7	18	7,8	1	0,4	1	0,4	31	13,5
1936.	513	100	40	7,8	183	35,7	139	27,1	49	6,4	33	6,4	8	1,5	3	0,6	58	11,2
1937.	490	100	51	10,4	164	33,6	130	26,5	52	6,5	32	6,5	11	2,2	—	—	50	10,2

7. Nova stanovanja po velikosti.

Leto	Skupno		Od tega												Število kopalnic	Število poseljskih sob	Število kabinetov
			eno-prostorna		-sobna												
			%	%	1		2		3		4		5 in več				
1934.	196	100	1	0,5	51	26,0	89	45,5	43	21,9	9	4,6	3	1,5	100	66	36
1935.	231	100	3	1,3	65	28,1	130	56,3	24	10,4	8	3,5	1	0,4	118	48	35
1936.	513	100	5	1,0	131	25,5	292	56,9	69	13,5	12	2,3	4	0,8	287	144	85
1937.	490	100	1	0,2	130	26,5	252	51,4	77	15,7	20	4,1	10	2,1	302	175	72

KULTURNE NALOGE MEST

S POSEBNIM OZIROM NA LJUBLJANO

D R. F R A N C E S T E L E

Za pravilno razmerje do vprašanja, stavljenega v naslovu, je potrebno, da si pojasnimo predvsem oba osnovna pojma: mesto — kultura.

1. Mesto je ena izmed praoblik človeškega selišča in prvovrsten socialno-kulturni činitelj v zgodovini človeštva od tistega trenutka dalje, ko je družabna, rodovna in gospodarska organizacija dosegla komplicirano obliko. Od pradobe naprej je bilo mesto središče gospodarskega življenja večjega ali manjšega okrožja, strateško oporišče in upravno središče. Pre-

zeti pa ne smemo tudi važnega dejstva, da so imela že prastara mesta pogosto tudi družabno simboličen pomen kot verska središča narodov in rodov. Vse te višje simbolične funkcije mest obsega v grškem mestnem tipu klasično razviti pojem akropolis. Ni pa treba, da bi bile vse našteje lastnosti vselej skupne; lahko nastopajo tudi posamezno in posebno pri postanku mest so imele enkrat ta, enkrat druga odločilno vlogo. To je pomenil pojem mesto v svojem bistvu tudi od srednjega veka sem in v najnovejšem